

Nr 101.

Av herr Laurin m. fl., om viss statsgaranti för bankkredit vid export av jordbruksprodukter.

Det av 1921 års riksdag beviljade anslaget å 10 millioner kronor till hjälpkredit åt vissa nödlidande länder är numera disponerat. Detta anslag har varit en god hjälp för återuppbyggnadsarbetet inom ifrågavarande länder och samtidigt till stor fördel för de svenska exportnäringarna, industrien såväl som jordbruket. Därigenom har insteg vunnits för svenska varor å marknader, som förut behärskades av andra länders produkter, och värdefulla förbindelser hava knutits, som lova gott för framtiden.

De industriprodukter, som utförts mot hjälpkredit, hava varit järnvägs- och verktygsmaskiner, motorer, separatorer, lantbruksmaskiner och superfosfat m. m. för ett sammanlagt kreditbelopp av inemot 9 miljoner kronor. Av lantbruksprodukter hava utförts hästar, nötkreatur, får och svin för avelsändamål samt utsäde och frö, för vilka tagits i anspråk kredit till ett belopp av icke fullt 1 miljon kronor. Större delen av hjälpkrediten har sålunda kommit industrien tillgodo.

Sedan under år 1925 hjälpkreditanslaget blev slutligt disponerat, har från svenska statens sida intet åtgjorts för att för exportnäringarna underlätta kreditgivningen till främmande länder. En framställning, som år 1923 gjordes till Kungl. Maj:t av Sveriges Industriförbund, Sveriges Allmänna Lantbruks-sällskap och Sveriges Allmänna Exportförening om beredande av en statskredit av 25 miljoner att utlämnas under enklare former än de, som voro gällande för hjälpkrediten, har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Samtidigt hava dock statsmakterna uti vissa andra länder funnit angeläget att genom beviljande av statskredit eller statsgaranti underlätta exportnäringsarnas strävanden att i främmande länder vinna avsättning för sina produkter.

Sålunda har i *Fintand* riksdagen bemyndigat statsrådet att för en tid av fyra år ikläda finska staten en garanti av intill 50 miljoner finska mark för att underlätta exporten av industri- och jordbruksprodukter. Exportörernas varuväxlar skola kunna garanteras intill 75 % av beloppet utan att regressrätt mot exportören skall tillkomma staten. Såsom säkerhet skall ställas borgen av importlandets regering eller statsbank eller annat mera betydande kreditinstitut. En premie av 2 % skall erläggas av exportören. Statsgarantien har

i stor utsträckning utnyttjats vid export till Ryssland och de baltiska staterna. Av jordbruksprodukter hava företrädesvis utförts hästar och nötkreatur.

I *Danmark* har riksdagen beviljat en statsgaranti å 20 miljoner kronor i syfte att underlätta inarbetandet av danska varor på nya marknader, varvid man närmast tänkt på de baltiska staterna och Ryssland. Danska staten kan iklädas garanti under tolv månader för exportörernas växlar intill 85 % av beloppet. Har säkerhet icke ställts, eller är växeln icke accepterad av kooperativ sammanslutning, skall staten behålla regressrätt mot exportören till ett belopp motsvarande hälften av statens eventuella förlust. Garantins giltighet må under förutsättning av successiv avveckling utsträckas till fyra år, därest borgen ställts av utländsk stat eller statsbank eller därmed likvärdig säkerhet lämnats. En viss premie skall med hänsyn till statens risk erläggas vid meddelande av garanti. På grund av denna garanti underhandlas för närvarande om leverans av bland annat hästar, nötkreatur och fjäderfä till Ryssland.

Tyska riket beviljade i fjol Ryssland en exportkredit å 300 miljoner riksmark, varav hälften skulle användas för inköp av lantbruksmaskiner, motorfordon, lantbruksprodukter etc. och den andra hälften för större anläggningar i gruvor, fabriker o. d. Riket och delstaterna hava tillhoppa åtagit sig intill 60 % av kreditrisken, medan bankerna svara för resten. Räntan jämte provision skall vara 2.9 % över riksbanksdiskontot och beviljade lån skola återbetalas inom 2—4 år. Av detta kreditbelopp har större delen redan tagits i anspråk. Dessutom har för exporten av tyska varor till andra länder anordnats ett system med kreditförsäkring.

I *Belgien* har regeringen bemyndigats att garantera varukredit vid export till ett belopp av 250 miljoner francs. Som villkor fordras, att importören skall erlægga 10 % av försäljningspriset kontant. Statsgarantien må icke överstiga 55 % av fordringsbeloppet, i det att exportören eller hans bank i princip bära risken för 25 resp. 20 %. Numera garanteras även kredit till Sovjetunionen. Statsgarantien gäller i allmänhet tre år, men kan, när utländsk regering är köpare eller garant, utsträckas till sex år. En provision av endast $\frac{1}{2}$ pro mille uppbäres vid meddelandet av garanti. Av denna garanti lära hittills 200 miljoner francs hava tagits i anspråk, och systemet har icke förorsakat belgiska staten någon förlust.

England har beviljat en exportkredit på 26 miljoner pund sterling gällande för alla länder utom för Ryssland. Ett särskilt exportkreditdepartement handhaver numera kreditgivningen på sådant sätt, att staten bär högst 75 % av uppstående förlust, då departementet icke har regressrätt mot exportören, eljes hela förlusten.

Vad Sverige beträffar hava vissa större industriföretag genom sina bankförbindelser kunnat ordna kreditgivningen, och några av dessa anse rent av statens medverkan för detta ändamål obehövligen och olämpligen.

Det intima samband, som råder mellan industri- och bankföretagen, underlättar i hög grad den enskilda kreditgivningen till industrien, och den högre ränta, som bankerna fordra för sin kredit i jämförelse med staten, äro industri-

företagen i tillfälle att inräkna uti sina framställningskostnader och kunna därför åtaga sig kreditrisken.

Helt annorlunda är förhållandet inom jordbruket. Den enskilda jordbrukaren-producenten är icke i tillfälle att bedriva exportaffärer, vartill han för övrigt saknar förutsättningar och utbildning. Jordbrukarnas sammanslutningar äro icke så kapitalstarka att de kunna åtaga sig någon kreditrisk, i all synnerhet ingen sådan, som kan förorsakas av politiska omvälvningar, och de kunna icke ställa sina medlemmars insatsförbindelser såsom säkerhet för dylik risk.

Visserligen kunna utländska köpare i en del fall ställa säkerhet för hos svensk bank erhållet lån genom garanti av bank i eget land, men innan de ekonomiska och politiska förhållandena ännu blivit fullt stabiliserade i de länder, som önska köpa svenska jordbruksprodukter, måste ofta nog den långivande svenska banken gentemot vissa länder iakttaga så stor försiktighet, att affären lätt går om intet. De utländska köparna vända sig i så fall till länder, som för ändamålet beviljat statskredit eller statsgaranti.

För det svenska jordbruket vore det därför av stor betydelse, om staten kunde lämna sin medverkan till jordbrukarnas strävanden att i främmande länder bereda avsättning för sådana jordbruksprodukter, som icke äro rena konsumtionsartiklar och som svårigen kunna säljas utan kredit. Om Sverige nu försummar att deltaga uti återuppbyggnadsarbetet särskilt uti de österut belägna staternas jordbruk, är det fara värt att andra länder, vilkas statsmakter beaktat vikten av att stödja exportnäringarna, få varaktigt insteg på marknader, där Sverige eljes skulle hava fått naturliga och goda avsättningsområden.

Även om statens medverkan för ordnande av exportkrediten för industriprodukter ej skulle anses oundgängligen nödvändig — något varom vi icke vilja uttala någon mening — synes oss dock staten böra lämna sin medverkan till underlättande av krediten vid export av sådana jordbruksprodukter såsom avelsdjur, utsäde och frö. Husdjursaveln och växtförädlingen har i Sverige nått en hög ståndpunkt, men för att resultaten av gångna årtiondens arbete på dessa områden i fullaste mått skall komma landet till godo, måste en export av dessa näringsgrenars produkter komma till stånd.

De länder, för vilka exportkredit företrädesvis skulle ifrågakomma, äro de baltiska staterna, Polen och Ryssland. Av dessa är Ryssland det viktigaste landet, dels därför att detta land erbjuder det största avsättningsområdet för förädlade svenska jordbruksprodukter, dels därför att krediten till detta land är svårast att ordna på enskild väg.

Beträffande den form, som statens medverkan för kreditens ordnande lämpligen bör taga, vilja vi framhålla, att, då bankerna nog torde förfoga över tillräckliga kapital för att tillgodose ifrågavarande kreditbehov, gäller det icke så mycket kapitalets anskaffande utan fastmera kreditrisakens täckande.

Följaktligen vilja vi endast ifrågasätta, att staten ställer viss garanti för täckande av den förlust, som kan komma att uppstå vid kredit, som av enskilda banker lämnas vid export av jordbruksprodukter av ifrågavarande slag. För

att emellertid den långivande bankens uppmärksamhet vid prövning av krediten icke må slappas, anse vi, att staten icke bör bära hela förlusten utan endast 85 % därav och att banken följaktligen må bära återstående 15 % av eventuella förluster. Någon mindre provision torde staten härvid böra betinga sig, men hålla vi före att denna bör begränsas till $\frac{1}{2}$ %.

Beträffande kredittiden för varje särskilt lån kräves nu av köpare i många fall tre års kredit vid köp av avelsdjur. Försäljningen kan oftast ordnas så, att 20—25 % av köpesumman betalas kontant vid leveransen, medan den långivande banken lämnar köparen kredit på återstående del att successivt återbetalas inom viss tid, högst tre år. För utsäde och frö torde dock icke behövas längre kredittid än sex månader, men därvid ifrågakommer ingen kontant betalning vid leveransen.

Åt Kungl. Maj:t bör överlämnas att bestämma de närmare villkoren för statens garanti.

Med stöd av vad sålunda anförts, få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t att på villkor, som Kungl. Maj:t äger närmare bestämma, under åren 1927 och 1928 lämna enskilda svenska bankinrättningar statens garanti intill ett sammanlagt belopp av en miljon kronor för kredit, som av nämnda bankinrättningar för en tid av högst tre år beviljats vid export av jordbruksprodukter.

Stockholm den 20 januari 1927.

Gustaf Olsson
i Ramsta.

Viktor Herou.

Harald Laurin.
Th. Gardell
i Gans.